

Tobias Boelt Larsen:

Interview til debat

- Om Martin Krasniks spørgsmålsdesign

RESUMÉ

Artiklen beskæftiger sig med, hvordan journalist Martin Krasnik med sine interviewteknikker bryder med interviewformatet, som vi kender det, samt hvilke konsekvenser disse brud kan have. På baggrund af blandt andre John Heritage og Steven Clayman samt Emanuel Schegloffs undersøgelser af, hvordan et nyhedsinterview almindeligvis forventes at udspille sig, konkluderer artiklen, at Krasniks spørgsmålsdesign ekspliciterer en tendens til, at journalisters spørgsmål bliver stadig mere direkte, ladede og fjendtlige. Artiklen er skrevet over mit speciale om præsuppositioner i nyhedsinterviews.

ABSTRACT

This article deals with Danish journalist Martin Krasnik's use of interview techniques and how these techniques differ from the interview format as we know it as well as the possible consequences of this particular interview style. On the basis of John Heritage and Stephen Clayman as well as Emanuel Schegloff's extensive studies on how news interviews are commonly expected to unfold, the article concludes that Krasnik's question designs explicate a tendency for the questions of journalists to become increasingly direct, assertive and hostile. The article is based on my master thesis on presuppositions in news interviews.

EMNEORD

Præsuppositioner, konversationsanalyse, spørgsmålsdesign, nyhedsinterviews

KEYWORDS

Presuppositions, conversation analysis, question design, news interviews

Introduktion

A society's members encounter and know the moral order as perceivedly normal courses of action – familiar scenes of everyday affairs, the world of daily life known in common with others and with others taken for granted (Harold Garfinkel i Heritage 1984, 179).

Nærværende artikel udspringer af en fascination af Martin Krasniks interviewstil og de kraftige reaktioner, denne ofte afføder på især de sociale medier, når Krasnik som en anden statsradiofonisk inkvisitor inviterer en gæst ind i den glohede interviewstol i Deadline-studiet på DR2. På baggrund af analyser af nyhedsinterviews med Krasnik har jeg undersøgt, hvilken rolle Krasniks spørgsmålsdesign spiller for interviewdeltagernes mulighed for at svare på hans spørgsmål. Undersøgelsens formål er således at afdække, hvordan interviewer (herefter IR) og interviewede (herefter IE) behandler hinandens taleture i et forsøg på at påvise sammenhæng mellem IR's spørgsmålsdesign og interviewets sekventielle udvikling. Mit metodiske og teoretiske udgangspunkt for analysen er konversationsanalytisk, hvortil jeg inddrager teori om præsuppositioner, spørgsmålsdesign og brud på interviewformatet. Artiklen har fokus på Krasniks spørgsmålsdesign – herunder særligt hans brug af præsuppositioner, fordi disse i bemærkelsesværdig grad bestemmer, hvor meget sprogligt arbejde, det kræver af hans gæster at besvare hans spørgsmål.

Nyhedsinterviewspørgsmål er tidligere behandlet af blandt andre Steven Clayman (1988), Clayman og John Heritage (2002a; 2002b) og i Emanuel Schegloffs studier af nyhedsinterview (1988/89) samt Mie Femø Niensens studier af journalisters spørgsmålsdesign og positionering (2001) og Jakob Steensigs studier af spørgsmåls- og svardesign (2005), men fortjener i høj grad øget fokus, da vi, som konversationsanalysens fader, Harvey Sacks, beskriver, ikke kun bliver holdt ansvarlige for de ord, vi ytrer, men også for den inferens, som potentielt kan tilskrives en person, som ytrer netop dette (Silverman 1998). En hovedpointe i konversationsanalysen er nemlig, at de samtalende er aktører, som konstant arbejder på at opretholde deres sociale identiteter. Identiteter som 'journalist' og 'interviewgæst' er således ikke noget, man 'er', men derimod roller man udfylder; noget man aktivt 'gør', som accepteres eller afvises af andre (Sacks 1972; 1984). Man kan således 'gøre være interviewer' - altså opføre sig, som det almindeligvis forventes at en interviewer opfører sig. På

samme måde er et interview noget, man 'gør', ikke noget man 'har', forstået således, at de deltagende aktører agerer på en sådan vis, at de gør interviewet genkendeligt som et sådant (Clayman og Heritage 2002, 95-96). Denne særlige sprogbrug, som overtages og benyttes i resten af artiklen, er "en måde at komme fra ethosanalysens u håndterlige adjektiver til analyse af konkret interaktion" (Nielsen 2008, 17).

Artiklen er skrevet over mit speciale, og eksemplerne, jeg inddrager, er fra henholdsvis transskriptioner af hele interviews og enkeltteksempler fra interviews. Disse er udvalgt på baggrund af, at aktørerne i de pågældende interviewssituationer handler på sådan vis, at de ved nærmere analyse viste sig værd at se nøjere på i lyset af mit undersøgelsesfelt. Jeg laver mine single case-analyser ud fra allerede eksisterende og repræsentative datakollektioner, fordi jeg herved har mulighed og belæg for at analysere min egen empiri på baggrund af vidtfavnende undersøgelser af, hvordan IR og IE almindeligvis gør være henholdsvis IR og IE, og hvordan de gør have et interview. Ved at gribe min analyse an på denne måde har jeg mulighed for at påpege eventuelle afvigelser på baggrund af udførlige undersøgelser og beskrivelser af interviewformatet. Af hensyn til læsere uden en sprogvidenskabelig eller journalistisk baggrund gennemgår jeg nogle af de vigtigste elementer i nyhedsinterviewformatet og inddrager løbende uddrag fra analysen fra mit speciale for at vise, hvordan Martin Krasnik i de givne interviews rent praktisk sprogligt gør være IR. Artiklen skal læses som en komparativ analyse mellem måden, hvorpå Krasnik gør være IR og måden, hvorpå en IR almindeligvis forventes at agere. For en god ordens skyld vil jeg først rette blikket mod artiklens hovedperson.

Intervieweren Martin Krasnik

Martin Krasnik (født 1971) er uddannet cand.scient.pol. fra Københavns Universitet og arbejder som journalist på Danmarks Radio, hvor han er vært på DR2-programmet Deadline. D. 13. december 2014 blev han kåret til *Årets Meningsdanner* af et panel bestående af personer fra universitets-, forlags- og medieverdenen for næsen af blandt andre fremtrædende politikere som Dan Jørgensen og Morten Messerschmidt og digteren Yahya Hassan. Selv sagde Krasnik om udnævnelsen: "Det bør være en opsang til politikerne, der burde have gjort en skarpere figur i debatten. Danskerne er trætte af en fersk offentlig debat, hvor politikerne er mere embedsmænd end holdningspersoner, der prædiker nødvendighedens politik" (Lund og Dich 2014). Krasnik er kendt for

sin konfrontatoriske interviewstil, som han selv i et interview i Information beskriver med følgende kommentar:

Der er en stigende tendens til, at de mennesker, jeg møder på tv, forsøger at sabotere den samtale, som det ville være helt åbenlyst at lave om det emne, vi nu skal snakke om. Og det gør de ved at have to-tre forskellige budskaber og fuldkommen ignorere det, jeg siger. Når jeg bruger de midler, jeg nu engang har til rådighed, så er det et forsøg på at smadre de sabotageforsøg. Jeg bliver simpelthen vred, lige som alle andre mennesker gør, når et menneske ikke går ind på en normal samtales præmisser (Jensen 2014).

En interessant pointe i denne kommentar er sammenligningen af interviewformatet og det, Krasnik henviser til, som *en normal samtale*. Forskellen på henholdsvis institutionel- og konventionel samtale er, at præmisserne *ikke* er de samme for disse to interaktionstyper. Det synes utænkeligt, at en hverdags-samtale skulle foregå på samme vilkår som et interview, da den asymmetri, der eventuelt måtte være i en konventionel samtale er af mere subtil karakter, og der derfor ikke (i hvert fald åbenlyst) er en ordstyrer. Med dette forhold in mente er det bemærkelsesværdigt, at Krasnik sammenligner sine forventninger til, hvordan en IE gør være IE i institutionel interaktion, med hvordan en deltager i en konventionel samtale almindeligvis forventes at opføre sig. Krasnik udtalelse fremsætter yderligere mindst to interessante forhold: 1) En samtale er noget, man *laver*, frem for noget man *har* og 2) Martin Krasnik er opmærksom på de *midler*, som han kan benytte til at undgå, at hans interviewgæster saboterer interviewet. Disse to punkter er interessante at bemærke, fordi Krasnik herved giver udtryk for, at interviewet er noget, der laves: en konstruktion skabt med de midler IR og IE har til rådighed. Ikke hermed sagt at Krasnik skal hænges op på hvert eneste ord, han ytrer, men det er relevant at overveje, hvordan journalisten selv beskriver sine interviews, fordi det er plausibelt, at der er sammenhæng mellem Krasniks idé om, hvordan han mener et interview bør gøres – og måden, hvorpå han gør det. Journalist og Krasniks tidligere kollega på Deadline Kurt Strand var ude med riven i en

artikel på Kommunikationsforum d. 11. august 2014, hvor han kritiserede Krasnik for at skifte rolle "fra interviewer til debattør" (Strand 2014). Martin Krasnik svarer på kritikken med følgende kommentar i et interview på Politiken.dk:

Kurt [Strand red.] er jo sådan en tv-journalist af den gamle skole, hvor der altid skal være et hv-ord i starten af et spørgsmål, som så også skal ende med et spørgsmålstegn. Sådan skal det være, og hvis man ikke gør det, så dumper man "Kurt Strand-prøven", og sådan er jeg bare ikke. Altså jeg mener jo rent faktisk, at der ud af en debat, hvor jeg er den ene part og stiller modspørgsmål og kommer med modargumenter for at afprøve, om det, du mener, nu også holder, og om dine argumenter er stærke nok, kan komme måske endnu mere oplysning om hvordan sagen står. (Lund og Dich 2014)

Krasnik tager altså bevidst (bi)rollen som djævlens advokat på sig for at udfordre sine interviewgæsters holdninger og ser nærmere sig selv som den ene del af en *debat* end som IR, når han interviewer. Dette kommer blandt andet til udtryk i måden, hvorpå Krasnik konstruerer sine taleture.

Præsuppositioner

At forstå en ytring er ikke blot et spørgsmål om at forstå ordenes mening og grammatikken. Forståelse kræver, at der skabes inferens, som forbinder det, der er blevet ytret, med en gensidig forudsætning for fælles forståelse (Levinson 1989, 21). En endegyldig definition af, hvad *præsupposition* dækker over, har særligt siden 1970'erne været heftigt diskuteret mellem forskere fra forskellige dele af det sprogvidenskabelige felt. Jeg tilslutter mig Claudia Caffi's beskrivelse, som er inspireret af blandt andre Levinsons (1989): "Presuppositions are based on mutual, tacit agreement that has not been given before and that is constantly renewed (or, as the case may be, revoked)" (Caffi 2005, 8299). Præsuppositioner er altså det *forudsatte*: den del af en given ytring, som fremsættes med forventning om, at en fælles, delt forståelse er til stede og således ikke fordrer uddybelse, for at en samtale fungerer. Vores præsuppositioner er en vital del af vores samtaler, fordi vi slet ikke kan kommunikere uden at præsupponere: I hver eneste ytring præsupponerer vi en række forskellige

forhold, som vi forventer, at dem, vi samtaler med, er enige i. Helt overordnet præsupponerer en ytring i sig selv sin egen relevans ved, at den talende forudsætter en forventning til ytringen som meningsfuld og relevant i den aktuelle interaktion. Præsuppositioner giver derfor en unik mulighed for at konstruere (interview)spørgsmål med kontekstuelle præmisser, som kan være svære for adspurgte at afvise, når spørgsmålet samtidig forsøges besvaret.

CA og nyhedsinterviewet

Inden for konversationsanalysen (herefter benævnt CA for at undgå forvirring i forhold til andre former for samtaleanalyse) anses forståelse for et praktisk problem. CA opstod i forlængelse af Harold Garfinkels *etnometodologi* og Erving Goffmans særlige form for *symbolsk interaktionisme* (Nielsen og Nielsen 2005, 29) som et opgør med Talcott Parsons' struktur-funktionalistisk sociologi og beskæftiger sig med at bryde samtaler ned til deres bestanddele for herved at kunne identificere regler, teknikker, procedurer, metoder og maksimer for at undersøge "de kompetencer, der ligger til grund for ordinære sociale aktiviteter" (Femø et al. 2006, 183; Heritage 1984, 241; Sacks 1984, 421). CA-undersøgelser sker på baggrund af regelmæssigheder og statistisk signifikante sproglige mønstre med udgangspunkt i repræsentative datakollektioner (Nielsen og Nielsen 2005). Traditionelt er CA en induktiv metode og *grounded theory*, hvor forskeren indsamler sin empiri uden en foruddefineret hypotese, der søges be- eller afkræftet, og herefter lader materialet tale for sig selv, således at "what is relevant to that area is allowed to emerge" (Nielsen og Nielsen 2005, 210). En analytisk pointe er derfor, at alt i en interaktion potentielt har relevans, og det således er vigtigt at transskribere alt så detaljerigt som muligt (Sacks, Schegloff og Jefferson 1974). I praksis er den oprindelige induktive tilgang dog ikke et absolut dogme, men nærmere en tradition, som i moderne CA-forskning tilsidesættes med henblik på at undersøge konkrete problemstillinger. Formålet med en undersøgelse som min er ikke at opstille retningslinjer for, hvordan et interview bør forløbe, men derimod at berige den allerede omfangsrige viden om, hvordan et interview rent praktisk forløber (Richards 2005, 14). Kun sådan er det, i CA'sk optik, muligt at overveje konsekvenserne af eventuelle afvigelser fra interviewformatet, som vi kender det (Richards 2005, 6).

Naturligt forekommende samtaler betegnes indenfor CA som *konventionelle* samtaler, eller hverdagssamtaler, hvor deltagerne som udgangspunkt

har lige rettigheder til at vælge emne og aktivt vurdere hinandens udsagn undervejs. Nyhedsinterviews falder under en anden kategori af interaktion, nemlig den *institutionelle*, der er kendetegnet ved asymmetri og fastlagt sekventialitet. Disse kommer til udtryk i IR's rolle som spørger, emnestyrer og vælger af næstetaler kontra IE's rolle som svarer.

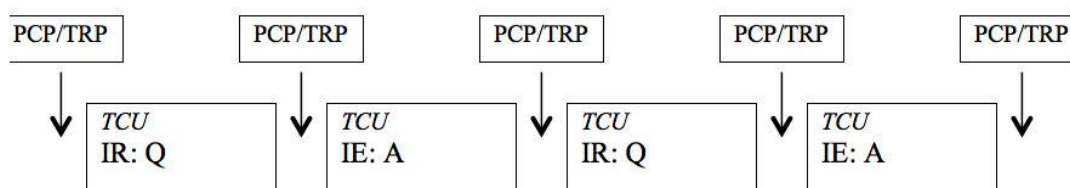
Adjacency pairs

Da en førstetalers intentioner er utilgængelige for alle andre end førstetaleren selv, er det andentalers behandling af førstetalers taletur, som kan gøre førstetalers tur relevant. Sacks har sammen med sine kolleger, sociologerne Emanuel Schegloff og Gail Jefferson, defineret denne analytiske tilgang som *next turn proof procedure*: "Since it is the parties' understandings of prior turn's talk that is relevant to their construction of next turns, it is their understandings that are wanted for analysis" (Sacks, Schegloff og Jefferson 1974, 729). Et interviewspørgsmål kan derfor som udgangspunkt først defineres som et egentligt spørgsmål, når andentaler (her IE) behandler det som et sådant, og *next turn proof procedure* kan påvise, hvorvidt andentalers behandling af førstetalers tur gør denne relevant som spørgsmål eller ej. Dermed ikke sagt, at et spørgsmål udelukkende defineres af andentaler: En ytring er også noget i sig selv, som andre forholder sig til – som interaktionen bygger op til, og som af andentaleren afkodes og behandles på baggrund af kontekst, intuition og sammenligning med tidligere lignende ytringer (Sidnell 2010). Hertil kommer, hvorvidt førstetaler godkender andentalers behandling af førsteturen. Samtaler består således ikke af tilfældige taleture i arbitrær rækkefølge, men derimod af sekventielt organiserede nærhedspar eller *adjacency pairs*, hvor en første par-del (first pair part) som hovedregel fordrer en bestemt par-del (second pair part).

Nyhedsinterviewets sekventielle opbygning

Et interview har som udgangspunkt en spørgsmål-svar-struktur, hvor IR's turenheder, eller *turn constructional units* (herefter TCU), indeholder spørgsmål, mens IE's TCU'ere består af svar. Hver af de tos TCU'ere projicerer mulige færdiggørelsespunkter: *possible completion points* (herefter PCP). Disse PCP'ere signalerer, at næste taler kan overtage taleturen. Hvis taleturen imidlertid *ikke* overtages af andre, eller hvis første taler vælger sig selv som "næste" taler,

forbliver PCP'en en ubenyttet mulighed for en færdiggørelse af førstetalers tur. En taletur kan derfor bestå af op til flere TCU'ere og PCP'ere. Bliver taleturen derimod overtaget ved et muligt afslutningspunkt, sådan at en ny taler får taleturen, bliver den anerkendte PCP af næstetaler behandlet som *et overgangsrelevant sted*: en TRP (*transition relevance place*). Nyhedsinterviewets umiddelbare sekventialitet kan illustreres således:

(egen figur)

Dette turtagningssystem, hvor taleturene på forhånd er fastlagte, kaldes *turn-type preallocation* (Atkinson og Drew 1979; Clayman og Heritage 2002a, 98). At taleturene er *præallokerede* henviser til, at de situationelle og kontekstuelle samtalestrukturer, som i kraft af asymmetrien mellem IR og IE allerede *før* interviewet påbegyndes har fastlagt samtalsens spørgsmål-svar-konstruktion. Der er altså på forhånd en række forventninger til, hvordan et interview *gøres* af såvel IR som IE (Clayman og Heritage 2002a, 95; Clayman 1988, 476). Det er dog langt fra altid, IR og IE holder sig til denne præallokation, som det ses i (1)¹, hvor interviewet ændrer karakter, da Q-A(question-answer)-præallokationen, hvor IR producerer spørgsmål, hvis svar er interessante for den brede offentlighed, og IE producerer disse svar, erstattes af en form, som i højere grad ligner den, der ses i et konventionelt skænderi mellem to personer:

¹ Transskriptionerne af interview (1) – (10) er forfatterens egne. Se desuden *Noter* om den standard konversationsanalytiske udskriftsnøgle, der gøres brug af.

(1) *Deadline 26. juli 2013*

IR: *Martin Krasnik, IE: Morten Messerschmidt*

445 IE: .h >der er jo ikk nogen<
 446 normaltbegavede mennesker som' med mindre man er: man er
 447 muslim der vil gå ud og sige .h lad os nu lade
 448 slagtere reglerne styre
 449 ef[ter: det vi kan opfinde i biblen]
 450 IR: [men nu er jeg et normalt begavet menneske]
 451 det håber jeg os du [(?ord?)]]
 452 IE: [jmen så vil du vel heller ikke]
 453 [ha at sådan nogle forhold skal styres efter religion]
 454 IR: [næh men jeg bryder mig' jamen men jeg ska]
 455 for eksempel gå ned og få mit barn navngivet' navngivet
 456 hos 'øh' på kirkekontoret=
 457 IE: =ja

Her har Messerschmidt accepteret, at interaktionen har rykket sig væk fra interviewformatet og ind i et skænderi. Dette markeres ved to forhold: 1) Messerschmidts brug af pronomenet "du" i l. 453 og 464 henviser ikke til et generisk "du" (som "man"), men er i stedet rettet direkte mod Krasnik som et personligt "du", og 2) rollerne er byttet om, så det er Messerschmidt, som producerer spørgsmål. I l. 455 anerkender Krasnik sågar Messerschmidts nye rolle som udspørger ved at behandle hans taletur fra l. 453-454 som et spørgsmål med sit "næh". Når Krasnik på denne måde anerkender Messerschmidt som spørger, bliver han pludselig genkendelig som *addressed recipient*, altså den som Messerschmidt retter sin tale imod, hvilket kan undergrave Krasniks rolle som neutral interviewer (Heritage og Clayman 2002a, 108-109, 122; Schegloff 1988/89, 227).

Den neutrale interviewer

Neutralitet er et begreb, som indenfor interviewformatet betyder, at journalister efter bedste evne skal afholde sig fra aktivt at vælge side, men derimod forsøge at fordele sol og vind lige mellem de deltagende parter. IR repræsenterer seerne (og til tider et publikum i studiet) og er som nævnt ikke *addressed recipient*, da IE's tale ikke direkte er rettet mod IR selv. IR bør derfor efter bedste evne forsøge at formulere sine spørgsmål på en sådan vis, at de har til hensigt at afklare forhold, som offentligheden måtte have interesse i at få indsigt i. IR ved som regel allerede på forhånd, hvad IE vil svare på et givent spørgsmål på baggrund af eksempelvis IE's politiske ståsted og tidligere udtalelser (Clayman og Heritage 2002), og IR's opgave er derfor via sine spørgsmål at få IE til

at udsige svar, så de bliver tilgængelige for publikum og/eller andre interviewdeltagere. Neutrale spørgsmål er imidlertid et oxymoron, da spørgsmål altid indeholder de tre dimensioner *agendaer*, *præsuppositioner* og *præferencer*, og derfor ikke kan kategoriseres som neutrale. Da disse tre karakteristika er fundamentale for ethvert spørgsmål, kan IR altså ikke vælge nogen af dem fra, men højst vælge, hvilke(n) agenda(er), præsupposition(er) og præference(r) et givent spørgsmål skal indeholde (Clayman og Heritage 2002a, 192): "news interview questioning is not, and cannot be, strictly neutral. Because questions unavoidably encode attitudes and point of views (Harris 1986) interviewers must still design their questions to strike a balance between the journalistic norms of impartiality and adversarialness" (Clayman og Heritage 2002a, 188). IR bør undgå at fremsætte egne vurderinger og holdninger i forhold til IE's svar (Clayman og Heritage 2002a, 126). Dette kan rent praktisk gøres ved for eksempel at udelade brugen af modaliteter i propositioner og herved undgå at stille spørgsmål, hvis præferencer er så tydelige, at de fremstår som ledende spørgsmål, som eksemplificeret i (2):

(2) *Deadline 10. oktober 2014*

IR: *Martin Krasnik*, IE: *Søren Krarup*

```

1  IR:      er det ikke ↑årsagen til at man flygter der er
2           det grundlæggende og ikke hvorhen man flygter
3  IE:      [.hh          ]
4  IR:      [det virker som] en=
5  IE:      =nej nej [du]
6  IR:      [en] højst besynderlig se↑kundær
7  IE:      øh [det handler om] hvor man flytter hen
8  IR:      [ø::h princip ]

```

Det er interessant at bemærke, hvordan Krasnik ikke prosodisk markerer sit spørgsmål i l. 1-2 som et sådant og efterfølgende 'overhører' Krarups indånding i 3, som ellers signalerer, at Krarup er klar til at overtage taleturen. Krasniks taletur præsupponerer enighed om forholdet: Det grundlæggende er *årsagen* til, hvorfor man flygter og ikke *hvor*, man flygter hen. Præsuppositionen fremsættes i en vurderingsantagelse, som præfererer enighedserklæringen "jo". Et ja-nej-spørgsmål som dette vil ofte blive behandlet som anklagende, ledende og/eller argumenterende, og denne type spørgsmål vil typisk som i (2) blive afvist og ofte åbenlyst kritiseret af IE (Clayman 1988, 481). Med sit

spørgsmålsdesign præsenterer Krasnik det selvfølgelige svar (Pomerantz 1984), og spørgsmålet kommer til at fremstå som en underbygning af den efterfølgende deklaratve påstand.

Kontekst

Bidrag i interaktioner er både kontekstbetingede og kontekstskabende/fornyende (Nielsen og Nielsen 2005, 29). Dette vil rent praktisk sige, at IR og IE's ytringer er styret af den tale, der kommer umiddelbart forinden, og skaber basis for efterfølgende ytringer. Vores ytringer konstruerer og konstituerer vores forståelse og fælles organisering af verden (Nielsen og Nielsen 2005, 112-113). Dette eksemplificeres i (3), hvor Krasnik interviewer Lars Hedegaard fra Trykkefrihedsselskabet:

(3) Deadline 17. marts 2013

IR: Martin Krasnik, IE: Lars Hedegaard

```

1 IR:      hvordan †har du [det]?
2 IE:      [hm ]
3          (1.0)
4          [i dag? (0.5) ka du †sove'] (.)
5 IE:      [.hhh      ((rømmer sig)) ]
6 IR:      ka du sove om natten? (.)
7 IE:      ja jeg sover udmærket [ø:h      ]
8 IR:      [du har ik m]areridt å:: (0.3)
9          [drømmer om det]
10 IE:     [.hhh      ]
11         (1.0)
12         °mm° tror jeg har haft et mareridt (0.3) [ø::h]
13 IR:     [°mm°] ja
14 IE:     °øh° men det vel det vel lå [egentlig] os forståeligt
15 IR:     [.h      ]

```

Krasnik stiller i (3) to spørgsmål: et hv-spørgsmål og et ja-nej-spørgsmål. Med udgangspunkt i forventningen til Q-A-præallokation er det naturligt, at Hedegaard orienterer sig mod den afsluttede interrogativform og dermed potentielle PCP i l. 1 og gør sig klar til at svare med indånding i l. 2. Krasniks spørgsmål i l. 1 og 4 præsupponerer, at der efter Hedegaards indledende fortælling om attentatforsøget er grundlag for at skifte emne til, hvordan han har det, og om han efterfølgende har kunnet sove om natten. Begge spørgsmål eksemplificerer, hvordan præsuppositioner er kontekstafhængige, fordi de

begge udsiges på baggrund af allerede etablerede forventninger til fælles forståelse: "Hvordan har du det? Kan du sove om natten?" ville givetvis have haft andre konnotationer, hvis de var ytret i en læge-patient- eller arbejdsgiver-ansat-samtalsituation, fordi den institutionelle kontekst ville have været en anden, og fordi der er andre forventninger til, hvordan man gør være henholdsvis læge og patient og arbejdsgiver og ansat, end til hvordan IR og IE gør være IR og IE. Når et interview overhovedet kan finde sted, skyldes det altså blandt andet enighed om, hvordan IR og IE almindeligvis gør have et interview.

Spørgsmålsdesign

Prototypisk er et 'spørgsmål' en form for social handling designet til at søge information fremsat med interrogativ syntaks, men det er vigtigt at bemærke, at ikke alle spørgsmål er formuleret som sådan (Heritage 2002, 1427). Et eksempel herpå er: (i) "Where did you lose your computer?" kontra (ii) "How could you lose your computer?" (Clayman og Heritage 2002a, 100) Lingvistisk set er begge interrogativer, men i praksis fungerer (i) som spørgsmål, mens (ii) fungerer som anklage, idet den næppe henviser til, hvordan adspurgte rent praktisk har evnet at miste sin computer. På samme måde forholder det sig med udsagn, som potentielt kan agere spørgsmål alt efter især prosodiske træk og taletursorganisering (Clayman og Heritage 2002a, 100). Clayman og Heritage præsenterer en række spørgsmål, som oftest benyttes i interviews: Hovedkategorierne er spørgsmål med interrogativ ordstilling formuleret som: 1) hv-spørgsmål 2) ja-nej-spørgsmål og 3) polære alternativer (Clayman og Heritage 2002a, 100-103). Af disse tre spørgsmålstyper er hv-spørgsmål den, som giver IE mest råderum i forhold til design af svar. Valget af spørgsmålstype markerer et valg af svarstype, hvor åbne hv-spørgsmål giver en bredere svarramme end de lukkede, fordi de giver den svarende mulighed for at svare stort set hvad som helst, hvis blot det holder sig til emnet (Nielsen 2001, 103), mens lukkede hv-spørgsmål adresserer specifikke personer, genstande, steder, antal eller tidspunkter.

Ja-nej-spørgsmål og polære spørgsmål har mere begrænsede svarmuligheder og resulterer ofte i konflikter, fordi det i en række situationer kan være problematisk for især politikere at tilslutte sig et absolut standpunkt. Dette eksemplificeres i (4), hvor Martin Krasnik interviewer Mette Frederiksen om sygedagpenge- og dagpengereformen:

(4) *Deadline 19. december 2013*

IR: Martin Krasnik, IE: Mette Frederiksen

```

1  IR:      femtusind syvhundrede treoghalvtreds <kroner om
2           måneden> .hh kan man †leve for det,
3  IE:      .hh hvis man er:: ung .h øh under uddannelse (.) på
4           †vej til uddannelse og <er DER> i livet hvor man skal
5           investere i sig †selv .hh æ:hm:: så kan man godt ja

```

Mette Frederiksen producerer her en betydelig mængde tale, før svaret "ja" falder sidst i l. 5. På trods af at Frederiksen i sidste ende svarer "ja", er Krasnik ikke tilfreds med hendes svar, hvilket kommer til udtryk i en gentagelse af spørgsmålet (ikke medtaget i eksemplet). Så selv når IE i sidste ende producerer et nogenlunde konkret svar, kan IR finde dette utilstrækkeligt eller forvirrende på grund af forudgående 'udenomssnak'.

Præsuppositioners indlejningsdybde

Der er præsuppositioner i alle spørgsmål: enten i spørgsmålet selv eller i dets *preface* (Clayman og Heritage 2002a, 192). Prefaces udsiges umiddelbart før det egentlige spørgsmål og indeholder præsuppositioner, som har kontekstskabende funktion og dermed kan være med til at skabe relevans for det kommende spørgsmål. Dette er eksemplificeret i (5):

(5) *Deadline 22. juli 2014*

IR: Martin Krasnik, IE: Michael Irving Jensen

```

1  IR:      du:: skriver i:: tidsskriftet ræson her forleden at
2           hamas vil stoppe kamphandlinger og raketangreb
3           .h (0.8) HVIS de får en række krav opfyldt
4           hvorfor (.) tror du de vil det?

```

Her er l. 1-3 spørgsmålets *preface*, som legitimerer spørgsmålet i l. 4. Krasnik kan på denne måde bygge op til og indkredse selve spørgsmålet ved at skabe den nødvendige kontekst, som gør at spørgsmålet gøres relevant for både Michael Irving Jensen og seerne. Krasnik undgår herved, at Jensen og seerne oplever, at et spørgsmål kommer 'ud af det blå' (Clayman og Heritage 2002a, 193). Præsuppositioner kan imidlertid være mere eller mindre indlejrede i selve spørgsmålet. Denne *indlejningsdybde* (Clayman og Heritage 2002a, 204, min oversættelse) defineres af muligheden for at besvare spørgsmålet og samtidig

afvise dets præsuppositioner uden at orientere sig åbenlyst mod disse: Nogle præsuppositioner kan afvises uden at spørgsmålet, de er en del af, afvises, mens der i andre tilfælde kan være tale om, at et spørgsmåls præsuppositioner er en så betydelig del af konstruktionen, at Jensen nødvendigvis må forholde sig til disse i sit svar (Clayman og Heritage 2002a). Her er det relevant at skelne mellem spørgsmål fremsat som henholdsvis deklarativer spørgsmål (el. *intonationsspørgsmål*, altså helsætninger med ligefrem ledstilling, som ved hjælp af prosodiske træk gøres spørgende) og spørgsmål med interrogativ ordstilling. Præsuppositionernes indlejningsdybde i deklarativer spørgsmål gør dem sværere at adskille fra den spørgende del, idet disse som regel søger bekræftelse og indeholder hypotetiske eller fremtidsorienterede statements og/eller formuleringer af IE's tidligere statements (Clayman og Heritage 2002a, 102-103). Deklarative spørgsmål kræver derfor et større arbejde af både IR og IE, fordi det potentielt fordrer et betydeligt samarbejde at behandle et deklarativt udsagn som første par-del, da en sådan ikke rent grammatisk markerer en klar forventning til et svar som anden par-del, som et spørgsmål med interrogativ ordstilling gør. Derfor er IR afhængig af, at IE anerkender Q-A-præallokationen (og genkender de aktuelle prosodiske træk) og behandler deklarativer spørgsmål som netop spørgsmål på trods af de manglende leksikale og syntaktiske markører herfor. Et eksempel på overfladisk indlejrede præsuppositioner ses i (5), hvor IE kunne have svaret "Det tror jeg ikke, de vil" og hermed via sit svar have afvist præsuppositionerne præsenteret i spørgsmålets preface, l. 1-3, uden åbenlyst at orientere sig mod og italesætte dem. Spørgsmål med dybt indlejrede præsuppositioner ses ofte konstrueret som i (6) hvor Krasnik interviewer Morten Bødskov om offentlighedsloven:

(6) *Deadline 17. april 2013*

IR: Martin Krasnik, IE: Morten Bødskov

1 IR: >hvad var det< problematiske der opstod under den
2 nuværende lov i den situation der var her?

Her præsupponerer Krasnik i selve spørgsmålet, at der opstod noget problematisk under den nuværende lov. Fordi denne præsupposition er en del af spørgsmålets spørgende del, er den så dybt indlejret, at Bødskov bekræfter spørgsmålets præmisser, hvis han vælger at besvare spørgsmålet uden eksplicit at kritisere dets præmisser. Bødskov kan med andre ord ikke besvare

spørgsmålet uden implicit at acceptere IR's præsupposition. Alternativt kan Bødskov åbenlyst afvise præsuppositionen ved for eksempel at svare: "Der opstod ikke noget problematisk". Herved afvises hele spørgsmålet, fordi præsuppositionen er så dybt indlejret, som den er. Dog vælger nogle IE'ere, ofte politikere, noget helt tredje; nemlig at producere en taletur, som nærmere må betegnes som en *respons* end som et egentligt svar, hvilket rent praktisk kan komme til udtryk ved, at IE's taletur fx tydeligvis ikke orienterer sig mod IR's spørgsmål (Clayman og Heritage 2002a, 205).

Brud på Q-A-præallokationen

IR forsøger generelt at undgå at producere overlappende tale med anerkendelser i form af minimalrespons (fx 'ja' eller 'mhm') under IE's taleture, da en sådan respons kan tolkes som en positiv anerkendelse af IE's svar og dermed udfordrer IR's neutralitet. Denne form for samarbejde hører til den uformelle dagligdagstale mellem en eller flere medtalere, så når IR og IE afbryder hinanden med overlappende tale, bevæger de sig fra institutionel over i konventionel interaktion. Når interaktionen på denne vis mimer konventionel samtale, vil seerne potentielt opleve interviewet som en 'privat' samtale mellem to parter, hvor IR ikke længere gør være journalist og, i stedet for at repræsentere publikum, repræsenterer sig selv og sine egne meninger, selvom det ligger i interviewets natur, at IE's tale er henvendt til publikum (Clayman og Heritage 2002a, 122). En sådan situation opstår som regel, når IR laver *aggressive interventions*, hvor afbrydelserne bliver et forsøg på omgående at overtage taleturen (Clayman og Heritage 2002a, 113). Herved sker der både brud på Q-A-præallokationen og en mulig nedskrivning af IR's neutralitet, som kan resultere i, at seerne oplever interviewet som en debat eller, ved særligt aggressive afbrydelser, som et regulært skænderi frem for et interview (Clayman og Heritage 2002a, 126). Et eksempel herpå er (7), hvor Martin Krasnik interviewer Johanne Schmidt-Nielsen om tilstrømningen af flygtninge til Danmark:

(7) *Deadline 10. oktober 2014*

IR: Martin Krasnik, IE: Johanne Schmidt-Nielsen

1 IR: er der ikke en ↑grænse for hvor mange flygtninge danmark
2 (.) ka tage?
3 IE: jamen det klart at hele ↑syrien kan jo ikke ↑være i:
4 i: danmark altså: det ska de heller ikk (.) den primære
5 (0.4) opgave ligger jo (0.5) i:n' i nabo (.) landene

6 altså [h.] tyr↑kiet har taget over en million
7 IR: [ja]
8 IE: [øh:: ((?ord?)) og så videre]
9 IR: [men så du siger der ↑er en grænse for hvor mange]
10 IE: [.hh]
11 IR: [flygtninge det'] det jo lo' logisk
12 IE: [mth .hh ja det syns jeg er] logisk
13 IR: [i virkeligheden det ↑er der]
14 IE: men jeg kan ikk gi dig et tal [fordi]
15 IR: [nej]

Her afbryder Krasnik i l. 7 Q-A-konstellationen med minimalresponsen "ja", hvilket *kunne* markere en anerkendelse af, at Schmidt-Nielsens taletur fortsætter, men som i kraft af Krasniks videre "men"-afbrydelse i l. 9 kommer til at fungere som det modsatte: nemlig at Schmidt-Nielsen allerede har produceret et tilstrækkeligt fyldestgørende svar i l. 3-6 til, at Krasnik atter kan overtage taleturen og stille et nyt spørgsmål (Jefferson 1986). Dette underbygges af, at Krasnik på baggrund af l. 3 og 4 laver en *prompt formulation* af Schmidt-Nielsens svar, hvilket vil sige, at han opsummerer en bestemt vinkel af det, der er blevet sagt (Heritage 1985). IE afviser imidlertid at afgive sin taletur, men retter dog sin fortsatte tale ind efter IR's formulering. Ifølge Heritage og Clayman vil publikum ved en sekvens som denne potentielt opleve, at IR og IE bliver mindre genkendelige som IR og IE og mere synlige som "arguing among themselves" (Heritage og Clayman 2002a, 126).

Metatale

Et gennemgående greb i Krasniks interviews er hans eksplicitte kritik af interviewdeltagernes mangel på fyldestgørende svar, som eksemplificeret i (8), hvor Krasnik fremsætter sine spørgsmål med største selvfølgelighed og italesætter IE's svar som utilstrækkelige, da han grinende spørger:

(8) *Deadline 17. marts 2013*

IR: Martin Krasnik, IE: Lars Hedegaard

687 IR: [˜hv(h)ofʼ] hvorfor svarer du ikke bare altså˜ hvorfor
688 siger du så ikk ba::re ↑nej eller ja?

Denne metatale er bemærkelsesværdig, fordi Krasnik hermed afviser at behandle IE's tidligere tale som svar. Oftest vil en IR fortsætte med at spørge ind til et givent emne, hvis IE's svar synes utilstrækkeligt, men her vælger Krasnik altså i stedet at påpege det åbenlyst, endda konstrueret med adverbiet "bare", som præsupponerer, at det er nemt at besvare IR's spørgsmål. Krasnik udsiger sin ytring med smil og latter. Der er altså ifølge Krasnik noget at grine af, noget latterligt ved situationen, nemlig Lars Hedegaards utilstrækkelige svar på et (ifølge Krasnik) let besvaret spørgsmål. Dette er en usædvanlig afvigelse fra Q-A-præallokationen, da den i voldsom grad udfordrer Krasniks neutralitet, fordi han ved på denne måde at påpege manglende indhold i IE's svar antyder, hvad svaret burde indeholde (Clayman og Heritage 2002a, 132-134).

I (9) går Krasnik skridtet videre og ekspliciterer, hvad han specifikt mener, IE's tale bør indeholde for at være et fyldestgørende svar, da han interviewer Per Stig Møller om Danmarks forhold til Rusland:

(9) *Deadline 6. marts 2014*

IR: Martin Krasnik IE: Per Stig Møller

306 IR: [men jeg] ku bare godt tænke mig
307 og høre dig så sige noget i retning af: at ↑ja vi har
308 faktisk måske både fra (0.3) ↑danmarks side igennem de
309 sidste ti femten år og ↑eus side de sidste ti femten år
310 (0.2) ført en for ↓svag politik <over for rusland>

Problemet med denne opfordring er (blandt andet), at "jeg kunne godt tænke mig at høre dig sige..." præfererer enighed omkring det efterfølgende beskrevne indhold, som er det egentlige emne for interviewet – det, som Krasnik og Møller er uenige om. Dette giver problemer, da et "nej" fra Møller potentielt kan henviser til, hvad Krasnik "godt kunne tænke sig", og et sådant forhold er indiskutabelt, da det kun er Krasnik selv, som ved, hvad han kunne tænke sig. Når IR på denne måde giver udtryk for, hvad han gerne vil høre IE sige, sker det på baggrund af, at IR, allerede inden hans spørgsmål er stillet, ved, hvad IE vil svare (Clayman 1988). Her er Krasnik langt over grænsen for,

hvad hans forventede neutralitet og Q-A-præallokationen tillader, da han ikke blot fralægger sig rollen som spørger, men yderligere påtager sig rollen som svarer.

Konklusion

Jeg har i denne artikel identificeret eksempler, hvor måden, hvorpå Martin Krasnik gør være interviewer, er i strid med, hvordan medlemmerne af vores samfund, ifølge forskningen på området, almindeligvis tager for givet, at en nyhedsvært agerer. Dette kommer blandt andet til udtryk i måden, hvorpå han indlejrer sine præsuppositioner og efterfølgende forhandler disse med sine gæster. Når interviewet som institutionel interaktion sammenlignes med, hvordan samtalende i konventionel talk-in-action søger information hos hinanden (komparative analyser heraf er ofte fordelagtige (Nielsen og Nielsen 2005, 116)), og en sådan analyse, som her, viser en interviewer, der blandt andet søger information gennem deklarative udsagn og påstande, som søges be- eller afkræftet, vil IR potentielt fremstå som en, der søger konfrontation frem for interaktion, fordi det kan se ud som om, IR fremsætter synspunkter frem for at stille spørgsmål (Nielsen 2001, 161; Schegloff 1988/89). Krasnik afviser imidlertid, at brugen af spørgsmål konstrueret med 'hv-ord' skulle være et mål for journalister. Han kalder denne indstilling for "journalistik af den gamle skole" og siger, at den måde, han selv interviewer på, er mere givtig (Lund og Dich 2014). Som Krasnik selv giver udtryk for, er det ikke et mål for ham at være neutral. Faktisk tager han bevidst et standpunkt, der er i opposition til den interviewedes for herved at kunne tydeliggøre eventuelle problemer i dennes holdninger og udsagn.

Som artiklens indledende citat af etnometodologiens grundlægger, Harold Garfinkel, understreger, tager vi i fællesskab hverdagens handlinger for givet, og vores fælles viden er "valid indtil modbevist" (Heritage 1984, 52). Som sociale aktører 'konsulterer' vi ikke aktivt vores viden, når vi fx oplever, at en journalist på nogle punkter agerer anderledes end forventet. Vi er travlt optagede af at navigere rundt i verden 'her og nu' og bruger ikke tid på at reflektere dybt over det, vi oplever – med mindre det er i direkte modstrid med vores forventninger (Heritage 1984, 52). Så selvom Krasnik gør være journalist på en anden måde, end det almindeligvis forventes (i dansk regi), gør han sig altså stadig genkendelig som journalist. Vores sociale verden er "inherently approximate, open-ended and revisable", og når vi konstant og ganske upåagtet

konstruerer og konstituerer fælles viden, *intersubjektivitet*, sker dette blandt andet ud fra, hvad der gøres relevant og meningsfuldt på baggrund af de aktuelle aktørers handlinger (Heritage 1984, 53). Således er bidrag i interaktioner en del af en fortløbende dialogisk forhandling af forståelser, så forventningen til, hvad et interview *er*, og hvordan man gør være interviewer, ændres, når Krasnik (og andre lignende journalister) i stigende grad stiller direkte, ladede og fjendtlige spørgsmål (Clayman og Heritage 2002b, 771).

Noter

Gail Jeffersons standard konversationsanalytiske udskriftsnøgle (Jefferson 2004) som præsenteret ved Jakob Steensig (Nielsen og Nielsen 2005):

tale[tur], [ta]letur	Hårde parenteser angiver, hvor overlappende tale henholdsvis begynder (første parentes) og evt. også ophører (anden parentes, som somme tider udelades).
(.)	Blød parentes med punktum i angiver en såkaldt mikro-pause på under 0.2 sekunder.
(0.5)	Blød parentes med decimaler i angiver en pause målt i sekunder.
=	Lighedstegn angiver, at taleture eller ord udtales uden ophold imellem.
: eller ::	Kolon angiver en forlænget lyd, flere kolon en kraftigere forlænget lyd.
emf <u>a</u> se	Understregning angiver, at en stavelse er udtalt med emfase. Hvis trykstregen strækker sig over mere end vokalen, er der tale om en større emfase.
VERSALER	Store bogstaver angiver, at noget udtales med høj volumen.
°stille°	Gradtegn angiver, at noget er udtalt med lav volumen.
˘smilende	Halve gradtegn angiver, at noget er udtalt med smilende

stemme [˘]	stemme.
>hurtigt<	Pileparanteser, der vender indad, angiver, at noget er udtalt hurtigt.
<langsomt>	Pileparanteser, der vender udad, angiver, at noget er udtalt lang-somt.
.h	Punktum efterfulgt af 'h' angiver en hørbar indånding. Antallet af 'h' er angiver længden af indåndingen.
sjo(h)t	Blød parentes med et 'h' i angiver, når det optræder inde i et ord, at dette ord udtales grinende.
apostrof'	En apostrof angiver, at såkaldt "cut-off", et pludseligt ophør i taleproduktionen.
((?ord?))	Spørgsmålstegn anført i hver ende af dobbeltparentesen angiver, at ét eller flere ord er svære at høre.
↑ord	Opadgående pil markerer en lokal intonationsstigning.
↓ord	Nedadgående pil markerer et lokalt intonationsfald.
turenhed?	Spørgsmålstegn angiver en stigende intonation.

Litteratur

- Atkinson, J. Maxwell og Paul Drew. 1979. *Order in court (Oxford Socio-Legal Studies)*. London: Atlantic Highlands.
- Caffi, Claudia. 2005. "Pragmatic Presupposition." i *Encyclopedia of Language and Linguistics*, redigeret af Keith Brown, Anne H. Anderson, Laurie Bauer, Margie Berns, Graeme Hirst og Jim Miller, 8.297-8.306. Cambridge: Elsevier.
- Clayman, Steven. 1988. "Displaying Neutrality in Television News Interviews." i *Social Problems vol. 35 no. 4*, 474-492. California: University of California Press.

- Clayman, Steven E. og John Heritage. 2002a. *The News Interview: Journalists and Public Figures on the Air*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Clayman, Steven E. og John Heritage. 2002b. "Questioning Presidents: Journalistic Deference and Adversarialness in the Press Conference of U.S. Presidents Eisenhower and Reagan." i *Journal of Communication* vol. 56, redigeret af Jon F. Nussbaum, 749-775 New Jersey: Wiley-Blackwell.
- Heritage, John. 1985. "Analyzing News Interviews" i *Handbook of Discourse Analysis* vol. 3, 95-117. London: Academic Press.
- Heritage, John. 1984. *Garfinkel and Ethnometodology*. Cambridge: Polity Press.
- Jefferson, Gail. 1986. "Notes on 'latency' in overlap onset" i *Human Studies* 9: 153-183. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers.
- Jensen, Lasse. 2014. "Spærrer hans stil for budskabet?" *Information.dk* 14. Besøgt 28. november 2014: <http://www.information.dk/515743>, hentet 10. december 2014.
- Levinson, Stephen C. 1989. *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lund, Kenneth og Dich, Karen. 2014. "De satte dagsordenen i 2014 – Martin Krasnik er årets meningsdanner". *Politiken.dk*. Besøgt 13. december 2014. <http://politiken.dk/debat/ECE2483021/de-satte-dagsordenen-i-2014---martin-krasnik-er-aarets-meningsdanner/>, hentet 14. december 2014.
- Nielsen, Mie Femø. 2008. "Foghs forslag – Sammenhæng mellem tale, identitet og strategi" i *Mediekultur* nr. 44: 16-26. København: MedieKultur.
- Nielsen, Mie Femø. 2001. *Replik til journalistikken*. København: Akademisk Forlag.
- Nielsen, Mie Femø og Søren Beck Nielsen. 2005. *Samtaleanalyse*. København: Samfundslitteratur.
- Richards, Keith. 2005. "Introduction" i *Applying Conversation Analysis*.

- Sacks, Harvey. 1992. *Lectures on Conversation*, redigeret af Gail Jefferson. Oxford: Blackwell.
- Sacks, Harvey. 1984 (1970-1971). "On doing "being ordinary"." i *Structures of Social Actions*, redigeret af J. Maxwell Atkinson og John Heritage, 413-429. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sacks, Harvey. 1972. "An Initial Investigation of the Usability of Conversational Data for Doing Sociology" i *Studies of Social Interaction*. New York: Free Press.
- Sacks, Harvey, Emanuel A Schegloff og Gail Jefferson. 1974. "A Simplest Systematics for the Organization of Turn-Taking for Conversation." i *Language vol. 50 no. 4*, 696-735. USA: Linguistic Society of America.
- Schegloff, Emanuel A. 1988/89. "From Interview to Confrontation: Observations of the Bush/Rather Encounter." i *Research on Language and Social Interaction*. Los Angeles: University of California.
- Sidnell, Jack. 2010. *Conversation Analysis: And Introduction*. University of Toronto: Wiley-Blackwell
- Silverman, David. 1998. *Harvey Sacks – Social Science & Conversation Analysis*. Oxford: Polity.
- Steensig, Jakob. 2005. *Hvornår kan ja stå efter ja/nej-spørgsmål?*. Aarhus: MOVIN Arbejdspapir
- Strand, Kurt. 2014. "Uinteressant hvad en tilfældig tv-vært mener." *Kommunikationsforum*. Besøgt 11. august 2014: <http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/uinteressant-hvad-en-tilfaeldig-tv-vaert-mener>, hentet 10. december 2014.